

Eugeniusz Szymik

Znaczenie środowiska szkolnego w zapobieganiu przemocy i agresji w szkole

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (44-45), 111-131

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Znaczenie środowiska szkolnego w zapobieganiu przemocy i agresji w szkole

Artykuł jest oparty na analizie badań przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Edukacji w roku szkolnym 2007/2008. Poszczególne hasła zostały opracowane na materiale konkretnej szkoły, szczególnie rubryki: 3 „Podejmowane sposoby przeciwdziałania” i 4: „Propozycje bezpieczeństwa w szkole...”.

Badania przeprowadzono w Szkole X, w skład której wchodzi: szkoła podstawowa oraz gimnazjum, dlatego warto przybliżyć charakterystykę występującego w nich zjawiska przemocy i agresji.

Szkoła podstawowa dokonała diagnozy środowiska szkolnego pod kątem występowania zjawiska agresji i przemocy. Przeprowadzono ankiety wśród uczniów klas I–VI, a na podstawie kwestionariusza „Moje życie w szkole” obliczono indeks przemocy szkolnej i ogólny indeks agresji, przy czym badania te będą kontynuowane regularnie, zgodnie z instrukcją. Identyfikacji zjawiska służyły również rozmowy indywidualne z uczniami, rodzicami i nauczycielami na temat bezpieczeństwa dzieci w szkole i grupie rówieśniczej. Diagnoza potwierdziła występowanie zachowań agresywno-przemocowych. Okazało się, że najczęściej w szkole występują: uderzenia, kopnięcia, wyśmiewanie, zastraszanie, plotkowanie. Jak wynika z diagnozy, miały miejsce pojedyncze przypadki wymuszenia pieniędzy, kanapek, zmuszania do pewnych zachowań, takich jak: noszenie tornistra przez młodszych wiekiem uczniów, przynoszenie do szkoły papierosów. Dokonano również diagnozy miejsc niebezpiecznych w szkole i poza nią (tzw. „Mapa szkoły”).

W miejscach uznanych przez uczniów za niebezpieczne wzmocniono dyżury nauczycieli. Z kolei, aby wzmóc kontrolę poza szkołą, podjęto współpracę z policją.

Należałoby dodać, iż agresja i przemoc nie występują z dużym nasileniem. Zachowania agresywne są znamienne dla niewielkiej grupy uczniów, którzy zostali zdiagnozowani lub są w trakcie diagnozy. Natomiast większych rozmiarów przybiera agresja słowna, bowiem jest ona znacznie trudniejsza do zdiagnozowania i z uwagi na to, że trudno udowodnić winę agresorowi. Działania szkoły mające na celu osłabienie lub wyeliminowanie tej formy przemocy to przede wszystkim zajęcia edukacyjno-wychowawcze, prowa-

dzone w oparciu o programy profilaktyczne. Zajęcia te doskonalały umiejętności społeczne uczniów oraz kształtują pozytywną komunikację.

Gimnazjum jest szkołą, do której uczęszcza młodzież z dwu pobliskich wiosek. Często na początku roku szkolnego uczniowie czują się zagubieni w nowej sytuacji i zdarza się, że niektórzy przejawiają zachowania agresywne. Dlatego też corocznie pedagog szkolny przeprowadza zajęcia integracyjne w klasach pierwszych, które mają na celu lepsze poznanie się uczniów. Wychowawcy klas organizują również lekcje wychowawcze, podczas których poruszają problem dotyczący agresji i przemocy. Natomiast, jeśli w klasie występuje problem bardziej złożony, wymagający fachowej pomocy, zatrudnia się psychologa z miejscowej poradni. Szkoła współpracuje z różnymi organami władzy: z policją, sądem, kuratorami zawodowymi.

Poniżej zamieszczam w ujęciu tabelarycznym Arkusz zbiorczy (odrębny dla szkoły podstawowej i gimnazjum), który stanowi podsumowanie informacji o stanie bezpieczeństwa w szkole. Został on sporządzony na podstawie rozmów z pracownikami szkoły, przedstawicielami Rady Rodziców i uczniami.

ARKUSZ ZBIORCZY SZKOŁA PODSTAWOWA

Arkusz zbiorczy. Podsumowanie informacji o stanie bezpieczeństwa w szkole/placówce na podstawie rozmów z pracownikami szkoły/placówki, przedstawicielami rady rodziców i uczniami					
Obszar zagrożeń	Częstość występowania*				Propozycje sposobów prawy bezpieczeństwa w szkole, w tym: oczekiwane formy i zakres pomocy
1. Uczniowie szkoły/placówki podlegają opresji (znęcaniu) i zadawaniu cierpień fizycznych	1				<p>Założenie monitoringu we-wnętrz i na zewnątrz szkoły.</p> <p>Częstsze patrole policji i straży miejskiej wokół terenu szkoły (np. na terenie parku), pogadanki na temat odpowiedzialności za czyny powodujące cierpienia fizyczne.</p> <p>Dodatkowe stanowisko portiera.</p> <p>Zatrudnienie psychologa.</p> <p>Bardziej systematyczna współpraca ze szkołą kuratorów są-dowych.</p> <p>Realizacja bogatego wachlarza programów profilaktycznych, spektakli teatralnych realizowa-nych przy wykorzystaniu środ-ków organu prowadzącego.</p> <p>Większe zaangażowanie rodi-ców w opiekę nad własnym dzieckiem.</p>
	2				
	3				
	4				
	5				

							<p>którymi uczniowie i rodzice mogą zgłaszać problemy związane z zagrożeniem ich bezpieczeństwa. Dodatkowo uczniowie mają możliwość anonimowego wyrażania swoich obaw poprzez skrytynkę kontaktów z pedagogiem. Na szkolnych korytarzach wywieszono są plakaty propagujące kampanię „Szkoła bez przemocy”. Szkoła realizuje zadania wynikające ze szkolnego programu profilaktyki, programu wychowawczego i planów pracy wychowawczej klas. Przeprowadzane są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lekcje wychowawcze poświęcone tematyce przeciwdziałania agresji i przestępcania praw, obowiązków, przywilejów uczniowskich; - apele nt. przestrzegania dyscypliny w szkole: niszczenie mienia, bójki, (szczególnie zaś podkreślany jest problem przemocy psychicznej jako najtrudniejszy do wykrycia). - rozmowy dyscyplinujące uczniów z wychowawcami, pedagogiem, dyrektorem, przedstawicielami policji, kuratorami sądowymi; - pedagogizacja rodziców dotycząca sposobów przeciwdziałania zachowaniom agresywnym i eliminowania ich przyczyn, odpowiedzialności nie- 	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

							<p>letnich, rozpoznawania objawów zazywania przez dzieci środków psychoaktywnych.</p> <p>W rażących przypadkach kierowanie uczniów na odpowiednie zajęcia, udzielenie pomocy psychologicznej przez pracowników PPP, kierowanie do specjalistycznych poradni i innych instytucji. [Oferta zajęć pozalekcyjnych, praca świetlicy, organizacji szkolnych, biblioteki stanowi alternatywę wyboru sposobów rozładowania emocji.] Uczniowie biorą udział w spektaklach profilaktycznych wybieranych z ofert teatrów. Pedagog szkolny realizuje program profilaktyczny „Spójrz inaczej”, realizuje zajęcia integracyjne w klasach mające charakter zajęć cyklicznych. Zajęcia specjalistyczne prowadzi pracownicy PPP. Dla uczniów najczęściej pojawiających się w sytuacjach stwarzających zagrożenie odbywają się zajęcia grupy terapeutycznej.</p> <p>Stosowane są również środki dyscyplinujące oraz kary przewidziane w Statucie Szkoły.</p>	Zatrudnienie psychologa. Organizowanie spotkań dla rodziców i uczniów prowadzo-
2.	Uczniowie szkoły/placówki podlegają opresji (znęcaniu) i zadawaniu cierpień psychicznych	1	2	3	4	5	<p>Przeprowadzane są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozmowy dyscyplinujące ze sprawcą, wzywianie rodziców, a w sytuacjach drastycznych – powiadamianie poli- 	

5. W szkole/placówce występują wykroczenia przeciwko mieniu (do wysokości 250 zł)	1	2	3	4	5	Nie dotyczy	
6. W szkole/placówce występują przypadki używania:						Wzywanie i informowanie rodziców o paleniu przez dziecko papierosów. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących uczniów z wychowawcą i pedagogiem szkolnym, dyrektorem, higienistką, pracownikami policji i straży miejskiej. Wzmocnienie dyżurów w wybranych miejscach szkoły oraz przy drzwiach wejściowych. Doradne kontrole straży miejskiej terenu wokół szkoły i informowanie dyrektora szkoły o ewentualnym „przyłapaniu” ucznia na paleniu papierosów. Z uczniami przeprowadzane są pogadanki na temat zgubnych skutków uzależnień. Na lekcjach plastyki uczniowie wykonują plakaty o tematyce związanej z profilaktyką uzależnień. Przeprowadzanie pogadanek nt. szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych przez wychowawców, higienistkę szkolną oraz nauczyciela przedmiotu: wychowanie do życia w rodzinie. Szkoła bierze udział w ogólnopolskich akcjach: „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpieczna Szkoła”, „Szkoła bez	Monitoring szkoły i jej otoczenia. Podniesienie skuteczności dyżurów nauczycieli; zatrudnienie psychologa; spotkania z ciekawymi ludźmi – z lekarzem, który opowie o zgubnych skutkach naflogu; częstsze patrolowanie szkoły przez straż miejską; patrolowanie terenu wokół szkoły podczas dyskotek szkolnych przez policję. Uniemożliwienie dostępu małoletnich do używek poprzez skuteczne egzekwowanie przez organy ścigania i zwykłych obywateli przestrzegania zasad sprzedaży używek prawnie dozwolonych.
a) narkotyków	1 1	2	3	4	5	Wzywanie i informowanie rodziców o paleniu przez dziecko papierosów. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących uczniów z wychowawcą i pedagogiem szkolnym, dyrektorem, higienistką, pracownikami policji i straży miejskiej. Wzmocnienie dyżurów w wybranych miejscach szkoły oraz przy drzwiach wejściowych. Doradne kontrole straży miejskiej terenu wokół szkoły i informowanie dyrektora szkoły o ewentualnym „przyłapaniu” ucznia na paleniu papierosów. Z uczniami przeprowadzane są pogadanki na temat zgubnych skutków uzależnień. Na lekcjach plastyki uczniowie wykonują plakaty o tematyce związanej z profilaktyką uzależnień. Przeprowadzanie pogadanek nt. szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych przez wychowawców, higienistkę szkolną oraz nauczyciela przedmiotu: wychowanie do życia w rodzinie. Szkoła bierze udział w ogólnopolskich akcjach: „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpieczna Szkoła”, „Szkoła bez	Monitoring szkoły i jej otoczenia. Podniesienie skuteczności dyżurów nauczycieli; zatrudnienie psychologa; spotkania z ciekawymi ludźmi – z lekarzem, który opowie o zgubnych skutkach naflogu; częstsze patrolowanie szkoły przez straż miejską; patrolowanie terenu wokół szkoły podczas dyskotek szkolnych przez policję. Uniemożliwienie dostępu małoletnich do używek poprzez skuteczne egzekwowanie przez organy ścigania i zwykłych obywateli przestrzegania zasad sprzedaży używek prawnie dozwolonych.
b) alkoholu	1 1	2	3	4	5	Wzywanie i informowanie rodziców o paleniu przez dziecko papierosów. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących uczniów z wychowawcą i pedagogiem szkolnym, dyrektorem, higienistką, pracownikami policji i straży miejskiej. Wzmocnienie dyżurów w wybranych miejscach szkoły oraz przy drzwiach wejściowych. Doradne kontrole straży miejskiej terenu wokół szkoły i informowanie dyrektora szkoły o ewentualnym „przyłapaniu” ucznia na paleniu papierosów. Z uczniami przeprowadzane są pogadanki na temat zgubnych skutków uzależnień. Na lekcjach plastyki uczniowie wykonują plakaty o tematyce związanej z profilaktyką uzależnień. Przeprowadzanie pogadanek nt. szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych przez wychowawców, higienistkę szkolną oraz nauczyciela przedmiotu: wychowanie do życia w rodzinie. Szkoła bierze udział w ogólnopolskich akcjach: „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpieczna Szkoła”, „Szkoła bez	Monitoring szkoły i jej otoczenia. Podniesienie skuteczności dyżurów nauczycieli; zatrudnienie psychologa; spotkania z ciekawymi ludźmi – z lekarzem, który opowie o zgubnych skutkach naflogu; częstsze patrolowanie szkoły przez straż miejską; patrolowanie terenu wokół szkoły podczas dyskotek szkolnych przez policję. Uniemożliwienie dostępu małoletnich do używek poprzez skuteczne egzekwowanie przez organy ścigania i zwykłych obywateli przestrzegania zasad sprzedaży używek prawnie dozwolonych.
c) papierosów	1	2	3	4	5	Wzywanie i informowanie rodziców o paleniu przez dziecko papierosów. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących uczniów z wychowawcą i pedagogiem szkolnym, dyrektorem, higienistką, pracownikami policji i straży miejskiej. Wzmocnienie dyżurów w wybranych miejscach szkoły oraz przy drzwiach wejściowych. Doradne kontrole straży miejskiej terenu wokół szkoły i informowanie dyrektora szkoły o ewentualnym „przyłapaniu” ucznia na paleniu papierosów. Z uczniami przeprowadzane są pogadanki na temat zgubnych skutków uzależnień. Na lekcjach plastyki uczniowie wykonują plakaty o tematyce związanej z profilaktyką uzależnień. Przeprowadzanie pogadanek nt. szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych przez wychowawców, higienistkę szkolną oraz nauczyciela przedmiotu: wychowanie do życia w rodzinie. Szkoła bierze udział w ogólnopolskich akcjach: „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpieczna Szkoła”, „Szkoła bez	Monitoring szkoły i jej otoczenia. Podniesienie skuteczności dyżurów nauczycieli; zatrudnienie psychologa; spotkania z ciekawymi ludźmi – z lekarzem, który opowie o zgubnych skutkach naflogu; częstsze patrolowanie szkoły przez straż miejską; patrolowanie terenu wokół szkoły podczas dyskotek szkolnych przez policję. Uniemożliwienie dostępu małoletnich do używek poprzez skuteczne egzekwowanie przez organy ścigania i zwykłych obywateli przestrzegania zasad sprzedaży używek prawnie dozwolonych.

							<p>przemocy”, „Szkoła promująca zdrowie”.</p> <p>W ramach małych grantów realizowany był projekt dotyczący zdrowego stylu życia. W szkole odbywają się także Dni Zdrowia organizowane dla całej społeczności szkolnej.</p> <p>Realizowane są zajęcia dodatkowe: wycieczki, rajdy rowerowe, rozgrywki sportowe, wyjazdy do kina i teatru.</p> <p>Uczniowie biorą udział w spektaklach profilaktycznych.</p>	
7. Inne	1	2	3	4	5	<p>Zagrożeniem dla bezpieczeństwa uczniów są również wypadki, które mają miejsce w szkole. Największa urazowość dzieci ma miejsce podczas zajęć wychowania fizycznego oraz przerw. Najczęściej ich przyczyną jest nieuwaga, bardzo mała sprawność fizyczna dzieci i niska odporność na działanie umysłowym, złożliwym.</p> <p>W celu rozluźnienia sali gimnastycznej dla wybranych klas zajęcia wychowania fizycznego odbywają się na basenie.</p> <p>Nauczyciele na pierwszych lekcjach organizacyjnych omawiają zasady BHP, regulaminy korzystania z sali gimnastycznej, boiska szkolnego, korzystania z szatni, z innych pomieszczeń szkolnych.</p>	<p>Naprawa ogrodzenia wokół szkoły, monitoring na zewnątrz i wewnątrz szkoły, modernizacja boiska szkolnego.</p> <p>Zatrudnienie psychologa.</p> <p>Nowa sala gimnastyczna, która rozładowałaby nadmiar uczniów na zajęciach.</p>	

							<p>Są także przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy /konferencje szkoleniowe dla RP, pokazy udzielania pierwszej pomocy dla uczniów, lekcje koleżeńskie koła biologicznego/. Gabi-nety wyposażone są w apteczki. W razie wypadku nauczyciele postępują zgodnie z procedurą (udzielają pierwszej pomocy, wzywają pogotowie, informują rodziców, wypełniają kartę wypadku).</p> <p>Procedury postępowania znajdują się w każdej klasie i na apteczkach szkolnych.</p> <p>Wychowawcy i nauczyciele przeprowadzają pogadanki dotyczące innych zagrożeń, np.: ptasią grypą, atakami terrorystycznymi, alarmami bombowymi, zagrożeniem HIV i AIDS, niebezpieczeństwami wynikającymi z kontaktu z nieznanymi osobami, bezdomnymi zwierzętami. O zagrożeniach informowani są również rodzice uczniów (wiadówki, dni otwartej szkoły, informacja pisemne w zeszycie kontaktów, ogłoszenia na tablicy informacyjnej).</p> <p>Szkoła posiada regulaminy ściśle określające zasady zachowania się uczniów w czasie zajęć, na przerwach i wycieczkach. Uczniowie korzystają z obuwia zimnego i szatni. Przeprowadzane są przeglądy BHP, monitorowana jest</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

						<p>sprawność wszystkich urzędzeń w szkolnych oraz usuwane są na bieżąco usterki.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

ARKUSZ ZBIORCZY GIMNAZJUM

Arkusz zbiorczy. Podsumowanie informacji o stanie bezpieczeństwa w szkole/placówce na podstawie rozmów z pracownikami szkoły/placówki, przedstawicielami rady rodziców i uczniami							
Obszar zagrożeń	Częstość występowania*			Podjętowane sposoby przeciwdziałania	Propozycje sposobów poprawy bezpieczeństwa w szkole, w tym: oczekiwane formy i zakres pomocy		
<p>1. Uczniowie szkoły/placówki podlegają opresji (znęcaniu) i zadawaniu cierpień fizycznych</p>	1					<p>Założenie monitoringu wewnątrz i na zewnątrz szkoły. Częstsze patrole policji i straży miejskiej wokół terenu szkoły (np. na terenie parku), pogadanki na temat odpowiedzialności za czyny powodujące cierpienia fizyczne. Dodatkowe stanowisko portiera. Zatrudnienie psychologa. Bardziej systematyczna współpraca ze szkołą kuratorów sądowych. Realizacja bogatego wachlarza programów profilaktycznych, spektakli teatralnych realizowa-</p>	
	2						
	3						
	4						
	5						

					<p>wiązujące w szkole regulaminy dotyczące bezpieczeństwa.</p> <p>Na korytarzach w gablocie pedagoga znajdują się informacje dotyczące osób, instytucji, numery telefonów, pod którymi uczniowie i rodzice mogą zgłaszać problemy związane z zagrożeniem ich bezpieczeństwa. Dodatkowo uczniowie mają możliwość anonimowego wyrażania swoich obaw poprzez skrzynkę kontaktów z pedagogiem. Na szkolnych korytarzach wywieszone są plakaty propagujące kampanię „Szkoła bez przemocy”. Szkoła realizuje zadania wynikające ze szkolnego programu profilaktyki, programu wychowawczego i planów pracy wychowawczej klas.</p> <p>Przeprowadzane są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lekcje wychowawcze dotyczące przeciwdziałania agresji i przestępczości; - lekcje wychowawcze dotyczące przestępczości; - apele nt. przestrzegania dyscypliny w szkole; niszczenie mienia, bójek, (szczególnie natomiast podkreślany jest problem przemocy psychicznej jako najtrudniejszy do wykrycia); - rozmowy dyscyplinujące uczniów z wychowawcą, pedagogiem, dyrek- 	<p>nych przy wykorzystaniu środków organu prowadzącego. Większe zaangażowanie rodziców w opiekę nad własnym dzieckiem.</p>
--	--	--	--	--	---	--

							<p>torem, przedstawicielem policji, kuratorem sądowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pedagogizacja rodziców dotycząca sposobów przeciwdziałania zachowaniom agresywnym i eliminowania ich przyczyn, odpowiedzialności nieletnich, rozpoznawania objawów zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych. <p>W rażących przypadkach kieruje się uczniów do specjalistycznych poradni i innych instytucji.</p> <p>[Oferta zajęć pozalekcyjnych, praca świetlicy, organizacji szkolnych, biblioteki stanowi alternatywę wyboru sposobów rozładowania emocji.] Uczniowie biorą udział w spektaklach profilaktycznych wybieranych z ofert teatrów.</p> <p>Pedagog szkolny realizuje program profilaktyczny „Spójrz inaczej!” oraz zajęcia integracyjne w klasach mające charakter zajęć cyklicznych. Zajęcia specjalistyczne prowadzi pracownicy PPP. Dla uczniów najczęściej pojawiających się w sytuacjach stwarzających zagrożenie odbywają się zajęcia grupy terapeutycznej.</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

<p>2. Uczniowie szkoły/placówki podlegają opresji (znęcaniu) i zadawaniu cierpień psychicznych</p>	1	2	3	4	5	<p>Przeprowadzenie rozmowy dyscyplinującej ze sprawcą, wzywianie rodziców – powiadamianie policji. Poinformowanie rodziców i udzielenie wsparcia psychologicznego „oferze”. Przeprowadzenie we wszystkich klasach lekcji wychowawczych nt. solidarności z ofiarami agresji i jej przeciwdziałania (szczególnie podkreślany jest problem przemocy psychicznej jako najtrudniejszy do wykrycia i najczęściej powodujący „urazy” u ofiary), jak również indywidualnych rozmów rodziców z pedagogiem, nauczycielami mających na celu udzielenie informacji o sposobach radzenia sobie z cierpieniem psychicznym u dziecka oraz wskazanie instytucji udzielających w tym zakresie pomocy. Uczniowie biorą udział w spektaklach profilaktycznych oraz programach realizowanych przez szkołę.</p>	<p>Zatrudnienie psychologa. Organizowanie spotkań dla rodziców i uczniów prowadzonych przez specjalistów, np. psychologa, policjanta, kuratora sądowego.</p>
<p>3. W szkole/placówce występują zdarzenia o charakterze przestępstwa</p>	1	2	3	4	5	<p>Nie dotyczy</p>	
<p>4. W szkole/placówce występują wykroczenia/przestępstwa przeciwko zdrowiu</p>	1	2	3	4	5	<p>Nie dotyczy</p>	
<p>5. W szkole/placówce występują wykroczenia przeciwko mieniu (<i>do wysoko-</i></p>	1	2	3	4	5	<p>Przeprowadzenie pogadank z rodzicami i uczniami na temat właściwego</p>	<p>_____</p>

	ści 250 zł)						
6.	W szkole/placówce występują przypadki używania: a) narkotyków b) alkoholu c) papierosów	1 1 1	2 2 2	3 3 3	4 4 4	5 5 5	zabezpieczenia własnego mienia, przenoszenia do szkoły rzeczy wartościowych. Powiadomienie policji. Wzywanie i informowanie rodziców o paleniu przez dziecko papierosów. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących uczniów z wychowawcą i pedagogiem szkolnym, dyrektorem, higienistką, pracownikami policji i straży miejskiej. Wzmocnienie dyżurów w wybranych miejscach szkoły oraz przy drzwiach wejściowych. Doraźne kontrole straży miejskiej terenu wokół szkoły i informowanie dyrektora szkoły o ewentualnym „przyłapaniu” ucznia na paleniu papierosów. Przeprowadzanie pogadanek przez wychowawców, higienistkę szkolną z uczniami nt. zgubnych skutków uzależnień, szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych. Na lekcjach plastyki uczniowie wykonują plakaty o tematyce związanej z profilaktyką uzależnień. Szkoła bierze udział w ogólnopolskich akcjach: „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Bezpieczna Szkoła”, „Szkoła bez przemocy”.
							Monitoring szkoły i jej otoczenia. Podniesienie skuteczności dyżurów nauczycieli; zatrudnienie psychologa; spotkania z ciekawymi ludźmi, np. z lekarzem, który opowie o zgubnych skutkach nałogu; częstsze patrolowanie szkoły przez straż miejską; patrolowanie terenu wokół szkoły podczas dyskotek szkolnych przez policję. Uniemożliwienie dostępu do małych dożywek poprzez skuteczne egzekwowanie przez organy ścigania i zwykłych obywateli przestrzegania zasad sprzedaży używek prawnie dozwolonych.

7.	Inne	1	2	3	4	5	Realizowane są zajęcia dodatkowe: wycieczki, rajdy rowerowe, rozgrywki sportowe, wyjazdy do kina i teatru. Uczniowie biorą udział w spektaklach profilaktycznych.	Naprawa ogrodzenia wokół szkoły, monitoring na zewnątrz i wewnątrz szkoły, modernizacja boiska szkolnego. Zatrudnienie psychologa. Wybudowanie nowej sali gimnastycznej, która rozładowałaby nadmiar uczniów na zajęciach.		
							Zagrożeniem dla bezpieczeństwa uczniów są również wypadki, które mają miejsce w szkole. Największa urazowość dzieci ma miejsce podczas zajęć wych. fiz. oraz podczas przerw. Najczęstszą ich przyczyną jest nieuważa, bardzo mała sprawność fizyczna i niska odporność dzieci na urazy. Rza- dziej mamy do czynienia z działaniem umyślnym, złośliwym. W celu rozluźnienia sali gimnastycznej dla wybranych klas zajęcia wych. fiz. odbywają się na basenie. Nauczyciele na pierwszych lekcjach organizacyjnych omawiają zasady BHP, regulaminy korzystania z sali gimnastycznej, boiska szkolnego, korzystania z szatni i innych pomieszczeń szkolnych. Są także przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy /konferencje szkoleniowe dla RP, pokazy udzielania pierwszej pomocy dla uczniów, lekcje koleżeńskie koła biologicznego/. Gabi- nety wyposażone są w apteczki. W razie wypadku nauczyciele postępują zgodnie			

<p>z procedurą (udzielają pierwszej pomocy, wzywają pogotowie, informują rodziców, wypełniają kartę wypadku). Procedury postępowania znajdują się w każdej klasie i na apteczkach szkolnych. Wychowawcy i nauczyciele przeprowadzają pogadanki dotyczące innych zagrożeń, np.: ptasią grypą, atakami terrorystycznymi, alarmami bombowymi, zagrożeniem HIV i AIDS, niebezpieczeństwami wynikającymi z kontaktu z nieznanymi osobami, bezdomnymi zwierzętami. O zagrożeniach informowani są również rodzice uczniów (wiadówki, dni otwartej szkoły, informacje pisemne w zeszycie kontaktów, ogłoszenia na tablicy informacyjnej). Szkoła posiada regulaminy ściśle określające zasady zachowania się uczniów w czasie zajęć, na przerwach i wycieczkach. Uczniowie korzystają z obuwia zimnego i szatni. Przeprowadzane są przeglądy BHP, monitorowana jest sprawność wszystkich urządzeń w szkole oraz usuwane są na bieżąco usterki.</p>																					

1 – nie zdarza się; **2** – pojedynczy przypadek; **3** – dwa, trzy razy w roku; **4** – około raz w miesiącu; **5** – kilka razy w miesiącu
jasny szary (podkreślony) - rok szkolny 2006/2007
szary (podkreślony) - rok szkolny 2005/2006

Na koniec warto zamieścić uwagi o sposobach poprawy bezpieczeństwa w szkole, które są rezultatem przeprowadzonej kontroli 20 marca 2007 roku oraz przeglądu szkoły w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Wnioski pokontrolne umożliwiły nauczycielom szkoły podstawowej i gimnazjum opracowanie programu, którego nadrzędnym celem będzie poprawa stanu bezpieczeństwa uczniów na terenie szkoły. Stąd też podjęte zostaną skuteczne działania. Pola działań naprawiających Szkoły X ilustruje poniższa tabela.

PROGRAM NAPRAWIAJĄCY SZKOŁY X

Plan działań naprawiających Szkoły X: Obszar zagrożenia: agresja słowna

Lp.	Zadanie	Forma realizacji	Odpowiedzialny	Termin	Uwagi
1	Konsekwentne karanie zachowań agresywnych	<ul style="list-style-type: none"> • Reakcja słowna nauczyciela na każdy przejaw agresji • Rozmowa z dyrektorem, pedagogiem szkoły • Konfrontacja z poszkodowanym i jego rodzicami 	Wszyscy nauczyciele, dyrektor, pedagog, inni pracownicy szkoły	Cały rok szkolny (na bieżąco)	Arkusze uwag i spostrzeżeń w pokoju nauczycielskim – przepływ informacji
2	Konsekwentne nagradzanie zachowań prospołecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Wyróżnianie uczniów na forum klasy, szkoły • Przeprowadzenie konkursu „Jestem kulturalny w szkole” • Listy gratulacyjne dla rodziców 	Wychowawcy klas, dyrektor szkoły Opiekunowie samorządu szkolnego, pedagog szkolny Wychowawcy klas, dyrektor szkoły	Cały rok szkolny (na bieżąco) Czerwiec 2008 Styczeń i czerwiec 2008	Możliwość nagród rzeczowych
3	Trening kontroli agresji (np. Trening zastępowania agresji Arnolda Goldsteina)	Trening z agresywnym uczniem w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • umiejętności prospołecznych • kontroli złości • wnioskowania moralnego i wartości 	Pedagog szkolny, pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	W zależności od potrzeb	
4	Podjęcie problemu tolerancji agresji w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznanie uwarunkowań środowiskowych agresji w rodzinach uczniów • zapoznanie rodziców z zagadnieniem przejawów agresji 	Wychowawcy klas z pedagogiem szkolnym Wychowawcy klas, pedagog szkolny, psycholog	Wrzesień, październik 2008 Cały rok szkolny (na bieżąco)	W grupie rodziców danej klasy

5	Częste odnoszenie się do pojęć empatii i asertywności	<ul style="list-style-type: none"> Wyjaśnienie pojęć: empatia, asertywność na lekcjach wychowawczych Nawiązywanie do ww. pojęć podczas innych lekcji (odwoływanie się do konkretnych przykładów) Przygotowanie inscenizacji i konkursu plastycznego 	Wychowawcy klas Wszyscy nauczyciele Bibliotekarze, plastyk i pedagog szkolny	Wrzesień, październik 2008 Cały rok szkolny (na bieżąco) Czerwiec 2008	
---	---	--	--	--	--

Obszar zagrożenia: niszczenie mienia

Lp.	Zadanie	Forma realizacji	Odpowiedzialny	Termin	Uwagi
1	Konsekwentne reagowanie na niszczenie mienia szkolnego	<ul style="list-style-type: none"> Uświadomienie rodzicom konsekwencji finansowych za szkody wyrządzone przez ich dzieci Usunięcie szkód przez ucznia (np. naprawa gazetki, umycie ławki, wytarcie podłogi) Wykonywanie innych prac porządkowych na rzecz szkoły po lekcjach Prowadzenie „Zeszytu spostrzeżeń” z dyżurów nauczycielskich 	Wychowawcy klas Wyznaczeni nauczyciele Wyznaczeni nauczyciele Wszyscy nauczyciele	Cały rok szkolny (na bieżąco) Cały rok szkolny (na bieżąco) Cały rok szkolny (na bieżąco) Cały rok szkolny (na bieżąco)	Arkusze uwag i spostrzeżeń w pokoju nauczycielskim – przepływ informacji

2	Tworzenie klimatu odpowiedzialności za majątek szkoły wśród uczniów	<ul style="list-style-type: none"> • Ogłoszenie konkursu pod hasłem: „Jak zmienić naszą szkołę w szkołę marzeń?” • Informowanie o aktach wandalizmu w gazecie szkolnej 	Wychowawcy klas, samorząd uczniowski Opiekun gazetki szkolnej	21 marca 2008	Realizacja pomysłów w zależności od możliwości finansowych szkoły Informacje o wartości zniszczeń na bieżąco przekazywać na spotkaniach z rodzicami
---	---	--	--	---------------	--

Nasuwa się wniosek, iż środowisko szkolne (szczególnie zaś nauczyciele) może odgrywać dużą rolę w zapobieganiu przemocy i agresji na terenie szkoły.

Bibliografia

- Aronson E., *Psychologia społeczna*. Warszawa 1995.
- Gordon Th., *Wychowanie bez porażek*. Warszawa 1994a.
- Gordon Th., *Wychowanie bez porażek w praktyce*. Warszawa 1994b.
- Grochulska J., *Agresja u dzieci*. Warszawa 1993.
- Guerrin S., Hennesy E., *Przemoc i prześladowanie w szkole*. Przeł. J. Rybski, Gdańsk 2004.
- Jak żyć z ludźmi. (Umiejętności interpersonalne). Program profilaktyczny dla młodzieży*. Warszawa 1995.
- Kołodziejczyk A., Czerniewska E., *Spójrz inaczej 1, 2, 3*. Kraków 1993.
- Migała P., *Zaburzenia w zachowaniu uczniów klas VII–VIII i ich uwarunkowania*. Lublin 2001.
- Rumpf J., *Krzyczeć, bić, niszczyć*. Przeł. M. Bacdorf, Gdańsk 2003.
- Surzykiewicz J., *Agresja i przemoc w szkole*. Warszawa 2000.

Summary

A Summary of the article entitled „Importance of school community in prevention of violence in school”.

The introductory part of the paper contains initial diagnosis of school community in terms of the occurrence of violence and aggression in school.

In the basic part, in a table for primary school and gymnasium, prepared on the strength of interviews with school workers, parents` representatives and students, there are ways of prevention come of School Statute, school programme of prevention, as well as educational programme, for instance discussions concerning harmful effects of taking addictive and psychoactive substances, instructions for parents regarding elimination of reasons of aggressive behaviour, school assemblies concerning the issue of discipline in school.

The tables contain suggestions how to improve safety in schools as well as forms and ways of help. For instance monitoring installed inside and outside school, children`s and students` participation in preventive programmes, performances, meetings for students and parents with experts: doctors, psychologists, policemen, working officers. The final part of the paper contains suggestions of improving activities in following extents: verbal aggression and destruction of school estate. The arranged activities empower effective actions to improve safety in schools (prevention of violence and aggression). Teachers and school community do figure a lot in the actions mentioned above.